

АРХИВСКА ГРАЂА ДРЖАВНОГ АРХИВА ЈУЖНЕ АФРИКЕ КАО ИЗВОР ЗА ПИСАЊЕ ПОРОДИЧНИХ ИСТОРИЈА СРПСКИХ ИСЕЉЕНИКА

Анстракт: Рад представља резултат истраживања у Државном архиву Јужне Африке у Преторији крајем 2017. године. Биће приказан део архивске грађе из два фонда, Комесар за непријатељске држављане (*Commissioner of Enemy Subjects*) и Судија Врховног суда у Преторији – заоставштине (*Master of the Supreme Court, Pretoria – Estates*). Из фонда Комесар за непријатељске држављане прегледана је архивска грађа која се односи на Словене, аустроугарске држављане из периода Првог светског рата, док фонд Судија Врховног суда у Преторији обухвата период од 70-их година 19. до средине 70-их година 20. века, али је прегледан један део заоставштина Срба из прве половине прошлог века. На основу те грађе у могућности смо да делимично реконструишемо живот Срба у Јужноафричкој Унији, а с друге стране понудимо материјал као извор за писање породичних историја српских исељеника.

471

Кључне речи: архивска грађа, Државни архив Јужне Африке, породична историја, Срби, Јужноафричка Унија

Ниједан озбиљан научноистраживачки рад не може да се напише без истраживања у релевантним установама, па тако и писање породичне историје захтева консултовање архива. Приче, предања, анегдоте и лична документа о члановима једне породице преносе се са колена на колено, али се писање породичне историје подиже на виши ниво проучавањем институционалних докумената. Данијел Берто (*Daniel Bertaux*) и Кетрин Делкроа (*Catherine Delcroix*) у раду *Case Histories of Families and Social Processes: Enriching Sociology*² пишу о биографском истраживању породичне историје, односно о једном релативно новом приступу, тзв. „случају историја породица“, који се базира пре свега на усменим исказима чланова неколико генерација исте породице (у интервјуу износе своју животну историју и искуства, животну историју и искуства других чланова породице и њихове међусобне односе). Ово двоје француских социолога инсистирају да се у исто време проучава већи број случајева породичних историја, јер на тај начин имамо јаснији

¹ виши архивист, ivana.bozovic@arhivyu.rs

² Daniel Bertaux, Catherine Delcroix, *Case Histories of Families and Social Processes: Enriching Sociology*, *The Turn to Biographical Methods in Social Science: Comparative Issues and Examples* (Eds. Prue Chamberlayne, Joanna Bornat, Tom Wengraf), Routledge, London 2000, 71-89.

увид у поједине социјалне токове, пошто овај метод омогућава увид у различите аспекте породичног живота (родни односи, миграције чланова породице, како је акумулирано породично богатство, прилагођавање и реаговање чланова породице на новонастале друштвене околности и др.) што није могуће уколико се посматра збир међусобно неповезаних биографија или један случај породичне историје. Свакако да и приликом коришћења овог метода усмена предања треба сучелити са архивском грађом.³

У архивима се чувају многобројни фондови и збирке у којима заинтересовани истраживачи за проучавање породичне историје могу пронаћи податке: матичне књиге, лични и породични фондови, судски и привредни фондови, фондови про светних и верских установа, збирке плаката и фотографија и др.⁴

472

Као неко ко ради у читаоници Архива Југославије и стално је у контакту са корисницима архивске грађе имала сам прилику да разговарам са истраживачима који су у потрази за подацима о својој породици или појединим члановима породице. Мали проценат истраживача чине страни држављани који су дошли у Србију, у Архив Југославије, носећи са собом по коју фотографију, документ, или се подаци са којима располажу базирају на усменом предању, не би ли пронашли „делић“ који им недостаје за породичну историју. Углавном је било речи о потомцима емиграната са подручја Србије и других делова бивше Југославије или потомцима руских емиграната који су се обрели у Краљевини СХС после Првог светског рата, а жеља за упознавањем прошлости својих предака нагнала их је на долазак у Архив. Циљ њиховог доласка био је да своје претке отргну од заборавља, а будућим поколењима оставе податке о њиховој припадности и коренима. Породична историја је битна за очување националног идентитета и традиције, поготово за припаднике српске дијаспоре, јер су у иностранству изложени процесу асимилације. Један од проблема са којим се сусрећу сви они који се упуштају у истраживање за потребе писања породичне историје јесте проналажење података. Велико олакшање представљају разни сајтови на ту тему, информације на сајтовима архива и научни радови. Стога овај рад има за циљ да буде једна врста смернице, да олакша и помогне при истраживању о породичној историји српских иселеника.

У раду ће бити представљен део архивске грађе из два фонда, Комесар за непријатељске држављане и Судија Врховног суда у Преторији – заоставштине, која се односи на Србе у Јужноафричкој Унији и значајан је извор за проучавање породичних историја. Наведени фондови су похрањени у Државном архиву Јужне Африке у Преторији. Истраживање и прикупљање података о српској заједници у Јужноафричкој Републици⁵ ауторки рада је омогућило Српско културно-уметничко друштво „Африка“ из Јоханесбурга.⁶ Истраживање је реализовано крајем 2017. године.

³ Дамир Грошин, *Биографско истраживање породичне историје: критички осврт*, „Attendite“ 8, Кикинда 2011, 164-165.

⁴ Бориша Радовановић, *Архивска грађа као извор за генеалошка истраживања*, „Историјска баштина“ 16, Ужице 2007, 289.

⁵ Јужноафричка Унија променила је назив у Јужноафричка Република 1961. године.

⁶ Српско културно-уметничко друштво „Африка“ основано је 2010. године са циљем очувања националног идентитета, неговања српског језика и културе.

На сајту Државног архива Јужне Африке доступна је база података *The National Automated Archival Information Retrieval System* (NAAIRS) која корисницима архивске грађе и свим заинтересованим лицима омогућава да брзо и једноставно пронађу податке који су им потребни уносом кључне речи. Пројекат уноса записа у NAAIRS започет је 1974. године и унето је око девет милиона записа (називи архивских јединица). У скорије време урађена је нова верзија базе NAAIRS, али у њу још увек нису унети сви записи из старе базе, због чега су на сајту доступне обе верзије. У суштини, подаци који су кориснику грађе најважнији пружају и једна и друга верзија базе, а то су: сигнатура, назив записа и архив у којем се грађа чува. Напоменула бих да су у базу NAAIRS унети записи не само из Државног архива Јужне Африке већ и из других архива у Јужноафричкој Републици, те тако корисник архивске грађе има све информације на једном месту.⁷ Управо је база NAAIRS ауторки рада била полазна основа приликом истраживања.

473

Долазак Срба на простор данашње Јужноафричке Републике везан је за откриће дијаманата у Кимберлију 1871. и злата у Витватерсранду 1886. године. Могућност запослења у рудницима привукла је досељенике из свих крајева света, а међу њима и Србе који су од краја 19. века почели да насељавају југ афричког континета. Углавном су долазили са простора Аустро-Угарске (Бока Которска) и Црне Горе, док је Срба из Србије било најмање. Први исељеници су, пошто су се снашли у новој средини доводили породицу (не увек), пријатеље и рођаке. Касније је један део исељеника посао проналазио у трговини. До почетка Првог светског рата формирала се мала српска заједница. Тек за време Великог рата оснивају прва друштва („Словенска слога“ и Српско добротворно друштво „Јединство“). Такође, установљен је Српски потпорни фонд са циљем да прикупља помоћ за српски народ, сирочад и удовице. Један број исељеника узео је учешће у рату, у саставу јужноафричке војске, ратујући у Африци и Европи, на Западном фронту. Срби, аустроугарски држављани, означени су током Првог светског рата као непријатељски држављани и то им је стварало неприлике. Између два рата наставља се долазак економских исељеника и у заједници делује ново друштво („Словенска зора“) које је заслужно за отварање првог југословенског дипломатског представништва у Јужноафричкој Унији (у Јоханесбургу) и прикупљање помоћи током Другог светског рата. Период после Другог светског рата отворио је ново поглавље у животу српске заједнице на крајњем југу афричког континента.⁸

КОМЕСАР ЗА НЕПРИЈАТЕЉСКЕ ДРЖАВЉАНЕ (COMMISSIONER OF ENEMY SUBJECTS)

Јужноафричка Унија, део Британске империје, са статусом доминиона, по отпочињању Првог светског рата је држављане Немачке, Аустро-Угарске и Турске, настањене на њеној територији, означила као непријатељске. Установљена је Кан-

⁷ <http://www.nationalarchives.gov.za/node/737> (приступљено 14. јула 2022.)

⁸ Више у: *Спомен књига парохије Св. Сава у Јоханесбургу*, приредио Ђакон Братислав Јовановић, Јоханесбург 1998; Ивана Божовић, *Срби у Јужноафричкој Републици*, Београд 2020.

целарија комесара за непријатељске држављане, са седиштем у Преторији, чији је задатак био да води евиденцију о држављанима ових држава. Постојали су чак и логори у које су затварани.⁹

Из фонда Комесар за непријатељске држављане прегледана је архивска грађа која се односи на Словене, аустроугарске држављане, и она се може поделити на два дела. Први¹⁰ чине преписка и извештаји настали радом комесара за непријатељске држављане, писма друштва „Словенска слога“, као и писма појединаца и петиције поводом лошег положаја Словена и Срба, аустроугарских држављана, у Јужноафричкој Унији, спискови интернираца и особа на условној слободи и др. Овај сегмент грађе пружа уопштену слику о положају Срба и Словена, аустроугарских држављана, у Јужноафричкој Унији за време Првог светског рата, а кроз писма и петиције видимо њихове ставове и размишљања.

474

Други део¹¹ састоји се од досијеа интернираних Словена (за нашу тему су значајна само досијеа Срба, аустроугарских држављана) који нам својим садржајем пружају драгоцене податке за писање породичних историја. Сваки досије садржи затворенички лист који се попуњавао приликом интернирања. Подаци уписивани у лист су: име и презиме затвореника, број под којим је заведен у евиденцији, чин у војсци (ако је служио), године старости, место рођења, јужноафричка адреса, када и где је ухапшен и где је интерниран, а у појединим затвореничким листовима налазио се и лични опис. Такође, у склопу досијеа налази се и Молба за пуштање на условну слободу која је обилнија са подацима: име и презиме, година и место рођења, националност супруге, број деце, националност родитеља, последње место боравка, занимање, служење војног рока, дужина боравка у Јужноафричкој Унији, околности под којима је ухапшен и затворен, имена и адресе британских држављана који гарантују за поднету Молбу, по ком основу се она заснива, као и датум и потпис подносиоца Молбе. Поред ове две обавезне ставке, досијеи садрже и разна пропратна документа, попут писама интернираних особа упућених комесару за непријатељске држављане, писама „Словенске слоге“ и Српског добротворног друштва „Јединство“ у којима ургирају за њихово пуштање, преписке комесара за непријатељске држављане са јужноафричком полицијом у Јоханесбургу (Криминалистичко одељење) и командантом логора у Питермарицбургу, писама британских држављана који гарантују за „добро владање и карактер“ интерниране особе.

⁹ Донет је пропис о критеријуму за интернирање објављен 26. септембра 1914. године у Government Gazette. Форт Напијер је био главни логор у Јужноафричкој Унији. Састојао се од четири главна кампа, међусобно одвојена гвожђем и бодљикавом жицом. За затворенике су организоване разне активности (часови језика, гимнастика, представе и др). Затворен је јуна 1919, а кроз њега је прошло око 2.500 људи. Stefan Manz, Tilman Dederig, „Enemy Aliens“ in *Wartime: Civilian Internment in South Africa during World War I*, „South African Historical Journal“ 68, Pretoria 4/2016, 542-543, 549-550.

¹⁰ National Archives of South Africa (даље NASA), Commissioner of Enemy Subjects (даље CES), CES, 56 ES70/980/14.

¹¹ NASA, CES, 56 ES70/980/14; NASA, CES, 61 ES70/1040/14; NASA, CES, 63 ES70/1130/14; NASA, CES, 63 ES70/1131/14; NASA, CES, 68 ES70/1250/14; NASA, CES, 75 ES70/1347/14; NASA, CES, 75 ES70/1349/14; NASA, CES, 82 ES70/1530/14; NASA, CES, 94 ES70/1774/14; NASA, CES, 97 ES70/1865/14.

Прегледањем наведене архивске грађе из фонда Комесар за непријатељске држављане пронашли смо највише података за чланове породице Антељевић, те смо стога одлучили да у раду представимо материјал који се односи на њу. У документима се спомиње пет имена мушких чланова породице Антељевић: Обрен, Милан, Јанко, Никола и Сима.

Један део Срба, аустроугарских држављана, био је ухапшен и интерниран у логоре за непријатељске држављане. Браћа Обрен и Милан Антељевић су то осетили на својој кожи. Из досијеа сазнајемо да је Обрен рођен 1884. у Херцег Новом, да је нежења и по занимању месар. Није служио војску, јер је ослобођен као неспособан. У Јужној Африци је био једанаест година (податак је из Молбе за пуштање на условну слободу из 1914, те стога 1903. узимамо као годину доласка у Јужну Африку). Ухапшен је 26. октобра 1914, а до тада је био на условној слободи. Иначе, особе које су се налазиле на условној слободи морале су једном недељно да се јављају у локалну полицијску станицу. Интерниран је у Форт Напијер у Питермарицбургу 29. октобра 1914. године. Молбу за пуштање на условну слободу Обрен је попунио 16. новембра 1914. и навео је тројицу сведока, британских држављана, који гарантују за њега. Молба се заснивала на здравственим разлозима (имао је операцију јетре и због тога је била потребна здравствена нега) и команданту логора у Питермарицбургу достављена је лекарска потврда да је Обрен болестан и неспособан за војску. На условну слободу је пуштен 22. новембра 1914, а почетком 1918. одобрено му је да не мора више да се јавља у полицијску станицу, јер како се наводи у образложењу, симпатије су му на страни савезника, а и његови рођаци се боре на страни Атанте.¹²

Милан Антељевић је рођен 1882. године у Херцег Новом. Имао је једно дете и по занимању је био месар. Није служио војску јер је, попут брата, ослобођен као неспособан. За разлику од Обрена био је дуже настањен у Јужној Африци, осамнаест година (податак је из Молбе за пуштање на условну слободу из 1914, те стога 1896. узимамо као годину доласка). Истог дана кад и Обрен ухапшен је и интерниран у Форт Напијер. Његова Молба поднета 13. новембра 1914, поред гаранција двојице британских држављана, базирала се на нужности да помогне супрузи која треба да се породи. На условну слободу је пуштен 22. новембра 1914. године. У фебруару 1915. Милан се обратио комесару за непријатељске држављане молбом да му се дозволи промена места јављања, уместо у локалну полицијску станицу у Јоханесбургу у полицијску станицу у Флориди (место недалеко од Јоханесбурга), што је и одобрено. Све рестрикције у погледу јављања укинуте су 19. марта 1919. године.¹³

Чим се поставило питање интернирања држављана непријатељских држава у Јужноафричкој Унији, група Словена, аустроугарских држављана, затражила је помоћ и заштиту од грчког конзула у Јоханесбургу Анастасијуса Вореа (Anastasius Voreg). У настојању да им помогне он је издавао потврде којима је гарантовао њихово „добро владање и карактер у прошлости“, чиме је спречио интернирање извесног броја људи. За добијање потврде плаћано је 20 фунти.¹⁴ Међу њима је био Јанко Антељевић. И за особе које нису биле никад интерниране, већ су имале обавезу

¹² NASA, CES, 94 ES70/1774/14.

¹³ NASA, CES, 75 ES70/1349/14.

¹⁴ NASA, CES, 56 ES70/980/14.

редовног јављања полицији, водио се досије. У Јанковом досијеу смо пронашли писмо грчког конзула из септембра 1914. упућено Министарству одбране Јужноафричке Уније, као и формулар о изузимању од интернирања, из којег сазнајемо да је рођен 1889. и да су му мајка и сестре биле у завичају. У Јужној Африци је од 1905. године. Молба је прихваћена зато што је Србин. Од почетка 1917. дозвољено му је да се јавља полицији у Цермистону, уместо у Јоханесбург, јер је почео да ради као помоћник у Kaffir Eating House. Све рестрикције у погледу јављања укинута су 19. марта 1919. године.¹⁵

Јужноафричка Унија званично је ушла у Први светски рат 14. септембра 1914. пошто је Парламент одобрио напад на Немачку Југозападну Африку. Јужноафричке снаге ратовале су и у Источној Африци и Европи, те су оснивани комитети да врше регрутацију.¹⁶ Никола Антељевић узео је учешће у Немачкој Источној Африци у саставу јужноафричке пешадије. У писму од 18. јануара 1918, адресованом на комесара за непријатељске држављане, сазнајемо да се вратио са ратишта и да је отпуштен из болнице где се опорављао. Пошто се још увек не осећа добро, а има радњу у Цермистону, тражио је да се дозволи његовом рођаку Максиму Познановићу (пуштен из логора октобра 1917) да дође и помогне му око посла.¹⁷ Никола је био становник Јужне Африке пет година и породица је живела са њим.¹⁸

За последњег члана породице Антељевић Симу знамо само да је имао мајку и сестре у завичају. По занимању је био продавац, а становник Јужне Африке једанаест година.¹⁹

Сва петорица су били потписници Петиције групе Срба, држављана Аустроугарске, од 31. марта 1915. упућене министру Јану Сматсу (Jan Smuts). Петиција се састојала из дванаест тачака, а у шестој се наводи да је стриц потписника Петиције Милана, Обрена, Симе и Јанка, затворен у завичају²⁰ јер је одбио да се бори на страни Аустроугарске.²¹

Иначе, један део њихових потомака и данас живи у Јужноафричкој Републици и верујемо да ће им овај прилог бити од велике користи за породичну историју. Поред основних биографских података, архивска грађа овог фонда нам омогућава да сазнамо и појединости из њиховог живота за време Првог светског рата.

¹⁵ NASA, CES, 23 ES70/373/14.

¹⁶ Anne Samson, *Britain, South Africa nad East Africa Campaign 1914-1918*, London/New York 2006, 68-83; *The Union of South Africa and the Great War 1914-1918, Official History*, London 2015, 95.

¹⁷ Молба није одобрена, NASA, CES, 97 ES70/1865/14.

¹⁸ NASA, CES, 56 ES70/980/14.

¹⁹ Исто.

²⁰ У питању је Илија Антељевић. Преко њега су чланови породице Антељевић дошли у Јужну Африку. За време рата је као виђенији Србин и члан општинске управе у Херцег Новом затворен на острву Мамула. И. Божовић, *нав. дело*, 16; Милан Гулић, *Бокељи на страни Србије у Првом светском рату*, Херцег Нови 2015, 44.

²¹ У Петицији су изнете две молбе: 1) уколико се опет да наређење за хапшење држављана непријатељских држава да се потписници Петиције изоставе јер су Срби; 2) пуштање на слободу двојице Срба затвореника, NASA, CES, 56 ES70/980/14.

СУДИЈА ВРХОВНОГ СУДА У ПРЕТОРИЈИ – ЗАОСТАВШТИНЕ (*MASTER OF THE SUPREME COURT, PRETORIA - ESTATES*)

Заоставштине приватних лица из фонда Судија Врховног суда, са седиштем у Преторији, обухватају период од 70-их година 19. до средине 70-их година 20. века, али прегледан је део заоставштина Срба из прве половине прошлог века. Свака заоставштина садржи формулар Вест о смрти који се састоји од четрнаест ставки: биографски подаци умрле особе, брачно и имовинско стање и подаци о смрти. Попуњавао га је и потписивао најближи сродник, пријатељ или треће лице уколико преминули није имао никога у Јужној Африци. Од тога ко је попунио формулар зависили су тачност и количина унетих информација. Формулар је морао је да буде достављен Врховном суду у Преторији или локалном суду, ако је до смрти дошло у унутрашњости земље, у законском року од четрнаест дана од дана смрти. Затим, ту је списак покретне и непокретне имовине, а у појединим заоставштинама налазе се исечци из новина (позивају се повериоци и дужници покојника да измире своја потраживања и исплате дугове у законском року), тестаменти, преписка Судије Врховног суда са повериоцима и најближим сродницима преминулог, признанице и др. Уколико покојник није имао никога у Јужноафричкој Унији, имовина је припала породици у завичају. Имовинска стања покојника (умрли природном смрћу, погинули у руднику, као последица рада у руднику – туберкулоза/силикоза или погинули у Првом светском рату) углавном су била скромна.

Нису сви Срби исељеници доводили или стварали породицу у Јужној Африци, јер су им чланови породице и рођаци остајали у завичају. Из фонда смо као пример издвојили случај Саве Пејановића, рођеног 1888. или 1889, нежење, по занимању рудара. Умро је 1922. године од туберкулозе, као последице рада у руднику. Особе запослене у рудницама биле су изложене ризику од повреде/погибије или нарушавања здравља, тј. обољења од туберкулозе/силикозе. *Miners Phthisis Bord* је био задужен за рударе оболеле од плућних болести. Саво Пејановић је провео осамдесет седам дана у болници у Јоханесбургу. Будући да је умро од туберкулозе, *Miners Phthisis Bord* је наследницима дао надокнаду у износу од 18 фунти, 3 шилинга и 3 пенија. Сахрањен је на Новом гробљу у Јоханесбургу. У тестаменту је именовао брата Иву Пејановића из села Лимљани, Вирпазар (Црна Гора), за јединог наследника. Након плаћања трошкова сахране и дугова, преостали износ (87 фунти, 8 шилинга и 4 пенија) је Иву Пејановићу исплаћен новембра 1923. године. Потврда о примљеном новцу преведена је на енглески језик, оверена у општинском суду Бољевићи (Црна Гора) и послата у Јужноафричку Унију Врховном суду у Преторији.²²

Значај овог фонда огледа се у томе што пружа личне податке покојника, њихово имовинско стање и наследнике, што је све скупа драгоцен извор за писање породичних историја српских исељеника.

²² NASA, *Master of the Supreme Court, Pretoria - Estates* (MHG), 0 48252.

РЕЗИМЕ

Државни архив Јужне Африке чува документа о српским продицама Антељевић, Познановић, Бијелић, Деретић, Мршић, Ћоровић, Ћурић, Милашиновић, Роловић, Пантовић, Пејовић, Вучковић, Укропина, Миловић и др. Део архивске грађе из фонда Комесар за непријатељске држављане и део прегледаних заоставштина Срба из фонда Судија Врховног суда у Преторији пружају драгоцене податке за писање породичних историја српских иселеника, док с друге стране њиховом анализом стичемо општу слику о српској заједници у Јужноафричкој Унији у првој половини 20. века. Прегледањем архивске грађе наведених фондова долази се до биографских података особа, имовинског стања покојника и имена наследника и појединости из живота породица или појединаца за време Првог светског рата. Истраживање о породичној историји олакшава база података NAAIRS доступна на сајту Државног архива Јужне Африке.

478

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА**Необјављени извори**

- *National Archives of South Africa, Pretoria* (NASA)
- *Commissioner of Enemy Subjects* (CES)
- *Master of the Supreme Court, Pretoria - Estates* (MHG)

Литература

- Божовић, Ивана. *Срби у Јужноафричкој Републици*, Београд 2020.
- Грошин, Дамир. *Биографско истраживање породичне историје: критички осврт*, „Attendite“ 8, Кикинда 2011.
- Гулић, Милан. *Бокелџи на страни Србије у Првом светском рату*, Херцег Нови 2015.
- Јовановић, Братислав, Ђакон. *Спомен књига парохије Св. Сава у Јоханесбург*, Јоханесбург 1998.
- Manz, Stefan, Dederling, Tilman. „Enemy Aliens“ in *Wartime: Civilian Internment in South Africa during World War I*, „South African Historical Journal“ 68, Pretoria 4/2016.
- Радовановић, Бориша. *Архивска грађа као извор за генеалошка истраживања*, „Историјска баштина“ 16, Ужице 2007.
- Samson, Anne. *Britain, South Africa nad East Africa Campaign 1914-1918*, London/New York 2006.
- *The Union of South Africa and the Great War 1914-1918, Official History*, London 2015.

База података

- <http://www.nationalarchives.gov.za/node/737>

Ivana BOŽOVIĆ

ARCHIVAL MATERIAL OF THE NATIONAL ARCHIVES OF SOUTH AFRICA AS A SOURCE FOR WRITING FAMILY HISTORIES OF SERBIAN EXPATRIATS

Summary

The National Archives of South Africa holds documents of Serbian families Anteljević, Poznanović, Bijelić, Deretić, Mršić, Čorović, Đurić, Milašinović, Rolović, Pantović, Pejović, Vučković, Ukropina, Milović and others. Part of the archival material from the fond Commissioner for Enemy Aliens and part of the reviewed legacy of Serbs from the fond Judge of the Supreme Court in Pretoria, give valuable data for writing family histories of Serbian emigrants, and on the other hand by their analysis we get an insight into Serbian community in the Union of South Africa in the first half of the XX century. By reviewing archival material of the said fonds we can acquire: biographical data of persons, estate assets of the deceased and names of their heirs and details from lives of the families and individuals during the First World War. Research about family histories is easier because of NAAIRS database that is available on the website of the National Archives of South Africa.